

Udsatte ungdomsliv i landområder

Jeanette Østergaard, VIVE

Mette Pless, CEFU, AAU

Forskningsprojekt støttet af
Danmarks Frie Forskningsfond

Hvor kragerne vender?

Nu siger du, at det er et sted, hvor kragerne vender. Hvad betyder det?

Busserne kører ad helvedes til, og du kan jo ikke komme ud til noget overhovedet. Så man kan jo godt sige på en måde, at det er udkantsdanmark, men om det er positivt eller negativt, det er jo sådan, hvad den enkelte person synes. Jeg synes måske lidt begge dele. Det er sådan, nogle gange er det dejligt at bo herude. Nogle gange er det bare negativt. (Rikke)

- Ikke entydige fortællinger om (ungdoms)liv på landet.
- *Både-og* snarere end *enten-eller*

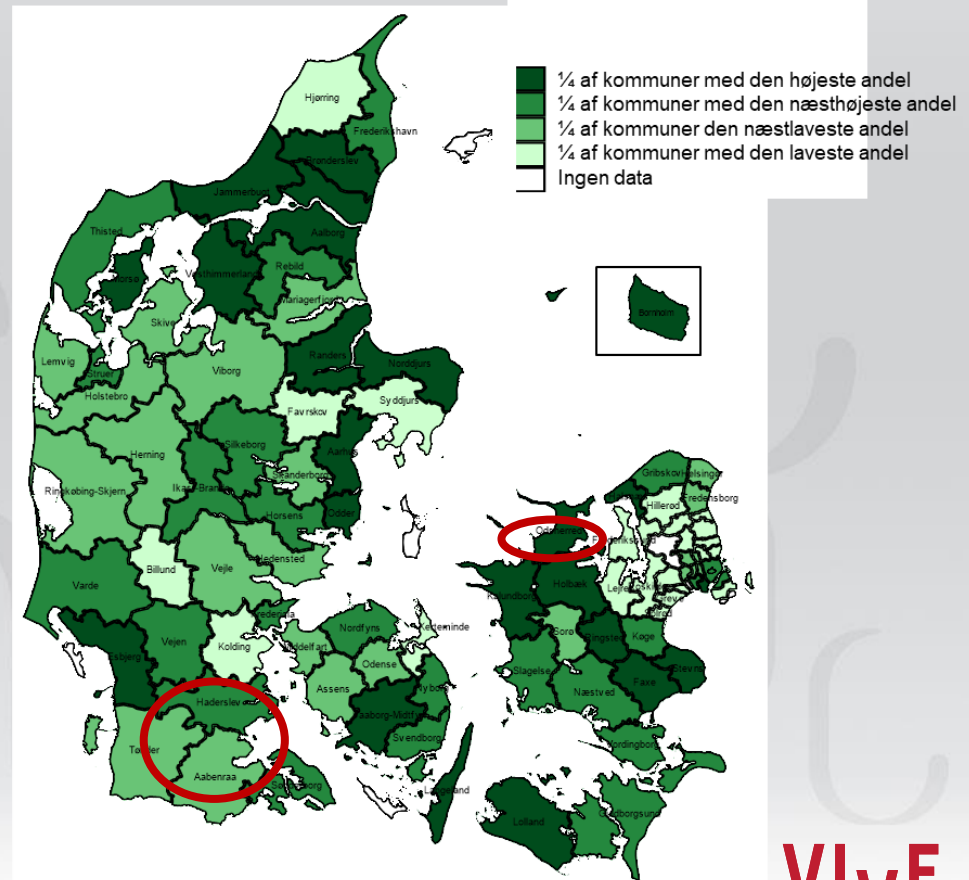
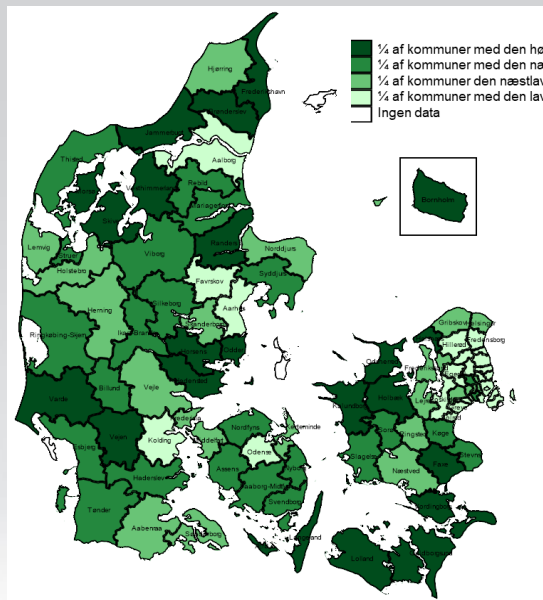
En fremtid på landet?

- Hvorfor bliver unge boende i land/yder –områder, som på en række punkter er geografiske og økonomisk udfordrede?
 - ➔ Går de imod strømmen – og det mobilitets-imperativ, som er så dominerende i samfundsdebatten?
 - ➔ Hvad kendetegner deres hverdag, deres familie og venne-relationer og deres tilknytning til lokalområdet ?
- Aktuelt en større gruppe unge i yderkommunerne/landkommunerne, som vokser op lokalt, men som har svært ved at komme videre i uddannelse eller ind på arbejdsmarkedet (NEET).

Andelen af unge (21-24 år) uden uddannelse og arbejde (NEET) bosat i den samme kommune som 15-årige

Andelen af 21-24 årige uden uddannelse og arbejde fordelt på kommuneniveau

- 50 Unge (17-24 årige) fra FGU i Odsherred (Svebølle og Fårevejle) og Sønderjylland (Haderslev, Åbenrå, Tønder)
- Udvalgt ud fra om de var vokset op i de lokalområder, vi har fokus på.
- Interviewet 3 gange i perioden 2020-2022

1. Biografiske interviews

(lifecharts og betydningsfulde ting) (efteråret 2020)

2. **Mobileprobes** (1-2 mdr senere): de unge tog billeder af betydningsfulde steder i deres lokalområde, som dannede afsæt for interview-samtaler.

Walk-alongs og **drive-alongs** i lokal-området

3. **Follow-up** og erfaringer og refleksioner omkring im(mobilitet), tilhør (forår 2022)

4. **Workshops** på FGU-skoler (forår 2023)

Teoretiske inspirationer - fra mobility-turn til interesse for immobility

Vi er optaget af at belyse processer forbundet med, at unger *bliver* boende lokalt – dvs. i land- eller yderkommuner, hvor de har boet det meste af deres liv.

Vi forstår det at *blive* som

- en vedvarende, relationel praksis – som er uløseligt sammenfiltret med ressourcer, linked lives (Elder 1994) og stedstilhør
- en dynamisk proces som løbende (gen)forhandles på forskellige livsstadier og i samspil med forskellige livsbegivenheder – fortid, nutid, fremtid (Stockdale et al 2018, Mærsk 2022).

Vi trækker særligt på begreberne (Cresswell 2012, Haldiman et al 2020; Jefferson et al 2019):

- *Stillness* - hvordan ønsket om **at blive** erfares og leves
- *Stuckness* - hvordan oplevelsen af at **sidde fast** erfares og leves
- *Og hvordan påvirkes stillness og stuckness af ressourcer, linked lives, og stedtilhørsforhold*

Stillness – om at **blive**

At bo ude i 'ingenting' – landlig idyl og stilhed

Jeg bor jo i teorien ude i ingenting. [...] Der er bare meget natur. Men når du står op om morgenen og går udenfor, jamen så hører du fuglesang. Der er ikke noget byliv, eller der er ikke nogen biler du kan høre, der kører forbi hele tiden. Der er ikke noget der larmer. Jeg synes det er fedt. Også det der om natten. Når man er helt herude, så kan man også - man kan se alle stjernerne. Det er meget tydeligt, det kan man ikke se inde i en by. (Nikoline)

Ro og ingen stress

Det er rart. Igen alt med ro. Selvom jeg er et meget hyperaktivt barn og sådan noget. Det der med, at der er ro, det er rart, fordi så ens tanker forsvinder stille og roligt, fordi man bare kommer helt ned i det der mode med at man bare slapper af. Det er fedt. Sådan har jeg det også, når jeg står og laver biler og sådan noget. Det hele kører af sig selv. Man skal ikke rigtig selv tænke over det man laver. (Peter)

.....

Prøv at beskriv... hvad er det for en stemning, det giver dig at gå den her tur?

Det giver mig det der friske luft og frihed, på en eller anden måde. Hvis man har været lidt stresset blandt andet. Det er man jo tit i dagens Danmark. At der ikke er så meget tid til at lige sætte sig ned, og slappe af fuldstændig. Man skal nå så meget hele tiden. (Jesper)

Frihed til at være sig selv

At man ikke har så mange personer rundt omkring, som skal rende og bestemme hvad du gør. At du faktisk næsten kan gå nogen rundt, uden der er nogle der lægger mærke til det, fordi der ikke er særlig mange. Og hvis du vil ud at spille fodbold, så render man rundt og gør det på markerne. Og hvis man vil ud at køre cross og sådan. Altså der er en hel masse ting, du kan gøre derude, som du ikke kan gøre inde i byen. Det er der, man får følelsen af, at man er fri. (Bertram)

Frihed til at larme og give den gas

Jeg er glad for jeg bor herude. For jeg kan også larme så meget jeg vil. Altså højtalere og alt muligt. Jeg kan bare synge og danse. Der er ikke noget, hvor jeg har sådan lyst til at lukke ned. Så jeg kan bare danse kl. lort. Så dét er meget dejligt. (Clara)

....

I: Jeg hader trafik, og jeg hader mange mennesker og så kan man heller ikke bare ligge og køre rundt ... Så bliver man nødt til at køre lovligt, det er altså virkelig trist, nederen.

Hvad er det der er fedt ved at køre stærkt?

I: Man får det der sus der ... og så kan man bare, ja, køre hurtigt. Og så er man ikke en halv time om at køre fra sted til sted, så (Erik)

(Generationelle) kampe om stederne

Ja. Så det er lidt ødelagt, det med at mødes faktisk?

Yes. Det har været oppe i, jeg mener det er lokalavisen. Der har været mange diskussioner i kommentarfeltet: "jamen I larmer jo", ja selvfølgelig, vi kommer jo kørende i vores biler som man har pillet lidt ved, og ja, det er jo noget vi godt kan lide. Men det er jo det dér med de ældre mennesker, synes **jeg**, at det er dem der siger "jamen det er jo sådan noget I går op i". Ja, men de har jo sikkert også gået op i det. De kigger ikke på selve det, at de også har været sådan engang. De har været unge og de har også skulle nyde deres liv. (Johanne)

‘At blive’ er også knyttet til steder
(place) og relationer (linked lives)

Tæt på familie og nære venner

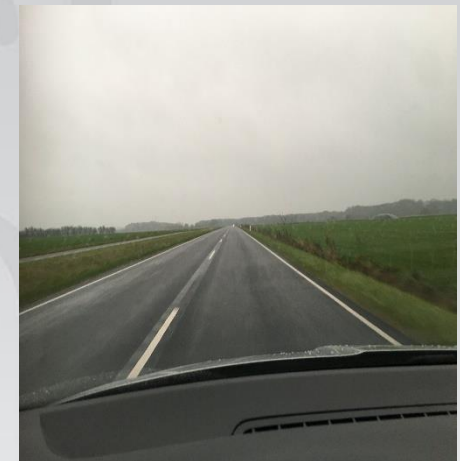
Da jeg var mindre, så havde jeg en drøm om at jeg bare skulle væk herfra og jo ældre jeg bliver jo mere vil jeg gerne være tæt på de mennesker jeg holder af. Ikke nødvendigvis familie, men mine venner og sådan noget der. Jeg ved godt hvad man siger, at man altid kan få venner, men de er aldrig de samme. Og jeg har det sådan, "du kan altid få et job". Det skal så være noget man brænder for, men det skal jeg jo først finde. Så er det bedre at have nogen, som kan gribe mig. Eller jeg kan gribe dem. Hvis man falder nogle gange og så lige sige "så er det op igen, du". (Nete)

Gensidige forpligtelser

Men så du ser din mormor sådan jævnligt? Du cykler ind til hende i byen eller hvordan?
Ja og hver gang der skal bæres et eller andet eller min onkel har brug for hjælp, så er det mig, der bliver ringet til. Han er i gang med at lave sit eget hus, fordi han har uddannelsen til det. Han er vist uddannet tømrer, men han kunne ikke finde plads, så han arbejder i Brugsen, men problemet er, at han kan ikke bære tunge ting og sådan noget, så det er mig der bliver ringet til, når der skal rives en væg ned, eller der skal løftes noget tungt op. Jeg har det så fint nok med det. Jeg tjener penge på det. (Peter)

Stuckness – at sidde fast

Den evige venten på offentlig transport

Fritidslivet begrænses af transportmulighederne

- Der er ikke rigtig nogen aktiviteter. Det er meget kedeligt, jeg ville rigtig gerne kunne gå til fodbold eller håndbold. Problemet er bare, at hvis jeg skal, så skal jeg til Provinsby. Og min lærer har haft mig med til fodbold ovre i Provinsby, og jeg vil rigtig godt starte, og jeg brænder også for at starte, men jeg har ikke mulighed for at komme herind og komme hjem igen. Jeg har mine forældres bil, men den må jeg jo kun bruge engang imellem. (Morten)
- Fordi når du bor på landet, så er der mange gange, du skal bruge kørekort for bare lige at køre ud at handle, du kan ikke bare lige cykle. (...) Min storebror han kører for det meste. Vi tager ikke busser, fordi der kommer ikke så mange busser ude ved os. (...) Jeg føler, jeg er **fanget**, når jeg er derhjemme, fordi jeg bor ude på landet, hvis jeg ikke har kørekort. (Bertram)

At vente på bussen, der ikke kommer

- Så det er sådan, jeg kan godt lide, når jeg står ved bussen, hvis jeg sidder og hører noget musik eller podcast, [...] Jeg står op nogle gange kl 5 eller kl 6 for at komme her. Selvom jeg kun bor en station væk. Men så er det meget rart at se solen stå op, det er bare ikke så fedt om vinteren. Fordi der er det sådan- jeg har prøvet nogle gange, når jeg har skulle i skole og så har bussen ikke kommet. Så har jeg ventet en halv time, og når jeg så endelig går hjem, så har mine forældre sagt ”så der kommer den”. Så kom jeg ikke i skole den dag. (Nete)

Det er meget svært, også som kvinde, at finde noget herude. Jeg stod i mit arbejdstøj og spurgte meget pænt en mekaniker her i området om jeg evt. måtte søge læreplads hos ham, så grinede han af mig og smækkede døren i hovedet på mig. (...)

Oplever du det meget, den reaktion?

Ja, lige så snart det er håndværk, fordi kvinder, de duer jo kun til at passe børn [griner] eller sidde på kontor. Det er meget den der gamle indstilling hos de ældre mænd herude. (Livia)

....

Det var fordi vi var ude og besøge EUC på den specialskole, jeg gik på, og så min lærer han sagde, hvis han skulle uddannes som noget, det skulle fandme være glarmester. Og så var vi inde og kigge på det "årh det ser sgu da spændende ud". Så blev, det er sådan lidt tilfældigt. De kaster nærmest lærepladser efter en som glarmester. (Jesper)

....

Ventetid og fastlåshed i 'systemet'

...Jeg føler mig lidt låst inde i det jeg sidder fast i lige nu. (...)... jeg ved ikke hvad jeg skal endnu, så jeg venter på at finde en løsning til alt det her. Jeg venter at se, om jeg kan få en diagnose, så jeg kan komme ind på en af de steder, hvor det er med mentor, der er tildelt. [...] Det fucker mig op psykisk. Det er det der med, at du skal vente og du skal vente, og du skal vente [...] jeg føler at det eneste jeg kan gøre lige nu, det er bare at vente, indtil at det er, at enten UU-vejlederen finder noget, eller at skolen siger "nu er det slut, nu bliver du nødt til at stoppe". Det er sådan lidt forsvars-venteposition, jeg bare sidder i lige nu. (Bertram).

De unges fortællinger vidner om, hvordan stillness og stuckness – valg og begrænsede mulighedshorisonter - væver sig sammen i deres hverdagsliv.

➤ Fortællinger om det, som bidrager til ønsket om at blive, knytter an til

Stedslige kvaliteter

- Nærhed til naturen, ro og plads til at tænke og udfolde sig frit, muligheden for et hverdagsliv i langsommere tempo

Relationelle elementer (linked lives)

- tætte familiebånd og venskaber, at føle sig på hjemmebane og høre til

➤ Fortællinger om det, som skaber udfordringer, knytter an til

Logistiske udfordringer

- Manglende transportmuligheder vanskeliggør uddannelsesdeltagelse, skaber udfordringer ifht netværk med jævnaldrende

Institutionelle udfordringer

- Manglende uddannelses- og støttemuligheder, begrænset arbejdsmarked

Stedslige udfordringer

- Få steder, som er de unges 'egne', og hvor de selv kan bestemme

Et sted, som er vores eget

Et sted for de unge. Og jeg taler ikke om børnene, for det er det de altid tænker på, jeg tænker for os, der er fra 18 år og så måske 25, sådan noget der. (...) Et sted hvor vi kan være efter, som ikke er for børnene eller for voksne eller sådan noget der, der mangler et eller andet sted. Også selvom der et ungehus og sådan noget, det er ikke... det jeg snakker om. Sådan fx et eller andet sted man kan tage ud og spise, hvor det er sådan ... mere unge, jeg ved ikke, jeg synes bare der mangler nogle steder.

Ja. Hvordan kunne du se det sted for dig? Altså hvordan skulle det arrangeres eller ordnes?

At du kan have lov til at grine og sådan noget der, uden at folk hele tiden siger: "Sshh". Jeg synes der mangler sådan lidt. Alle steder der skal der altid være stille og roligt og sådan noget der, jeg bliver sindssyg. Selvfølgelig skal vi ikke have larm hele tiden, men altså, jeg ved det ikke. (Nete)

Så hvad kan man gøre?

- Få busserne tilbage på landevejene!

(har betydning ifht fritidsliv, uddannelse og job)

- Skabe steder, hvor de unge kan udfolde sig uden voksenindblanding
- Understøtte forskellige job- og uddannelsesmuligheder lokalt
- Kortere udredning og flere kommunale tilbud (fx mentorer) til unge, som har svært ved at komme videre fra folkeskolen
- Understøtte familien som en vigtig ressource i lokalsamfundet

Læs mere

<https://www.cefu.dk/emner/forskning-samarbejde/unge-og-marginalisering/a-future-of-staying-a-qualitative-longitudinal-study-of-the-everyday-life-of-marginalised-youth-living-in-rural-areas-in-denmark.aspx>

<https://www.cefu.dk/emner/publikationer/publikationer/unge-i-landdistrikter-og-yderomraader.aspx>